

Brașov, 22 Augustu (3 Sept.) 1885.

Alaltăieri s'a serbatu la universitatea din Budapesta instalarea noului rectoru și a noului senatului. Cu ocaziunea acésta i s'au predatu nou alesului rectoru magnificu alu universității cu solemnitatea obicinuită insigniele ce sunt simbolulu oficiului și alu demnității sêle. Mulțumindū pentru alegerea sa și pentru aprobarea ei din partea guvernului, rectorul Dr. Augustu Lechner trecu la dezvoltarea unei teme interesante asupra cestiunei unei „culturi de sine stătătoare naționale maghiare“ și mai alesu asupra problemei ce o are universitatea la crearea și nutrirea acestei culturi naționale.

Cercetândū înainte de tôte, încâtū este admisibilă și îndreptățită noțiunea unei culturi speciale naționale de sine stătătoare, Dr. Lechner dă următorea definițiune culturai speciale a unui poporū: Ea este suma tuturorū bunurilorū și cunoscințelorū spirituale, ce se află în posesiunea unei anumite națiuni, reprezentândū totalitatea intelectuală a națiunei.

Acéstă cultură specială, adaugă rectorul, este neapératū de lipsă fiecărui poporū, pentru ca sê pôtă prospera în tôte privințele. Mână 'n mână cu cultura specială a fiecărui poporū, trebuie sê mai mérgă și o anumită cultură generală, unū șirū de noțiuni, idei, păreri și convicțiuni recunoscute de toți, o sumă de moravuri, înclînări și simțeminte nobilitate prin acele idei și convicțiuni și o disciplină spirituală, ce rezultă din toți acești factori. Acéstă cultură este, care nobilitéză caracterulū unui poporū și nisuințele sale naționale, și care ne dă aceea ce numimū noi geniulū naționalū. Cultura națională specială o vedemū înflorindū și strălucindū la tôte popórele culte; aceste culturi speciale suntū ca diferitele colori ale unei rađe condusă prin oprismă, tôte la olaltă împreunate dau colórea albă — civilizațiunea comună întregi omeniri.

Până aicea rectorulū a dezvoltatū câtū se pôte de logicū noțiunea culturai naționale. Acum trece la a doua cestiune, despre partea ce trebuie sê o aibă universitățile la crearea și promovarea culturai naționale. Basa ori-cărei înaintări spirituale și morale este știința, care tinde la cunoscerea adevérului. Pămêntulū, în care crește și se dezvoltă știința, e scóla și în specialū universitatea.

Mai departe se întrebă decă nu cumva involvā noțiunea științei naționale o contradicțiune, deórece adevérulū numai unulū este și știința numai cunoscerea adevérului. Dr. Lechner găsește, că în adevérū pôte sê existe la fiecare poporū cultivatū o știință specială națională, ce se pôte deosebí de a altorū popóre, pentru că căile, ce ducū la cunoscerea adevérului suntū în multe privințe deosebite. Fie-care națiune va nisui după acéstă cunoscință în proporțiune cu mijlócele sale spirituale și cu însușirile individuale ale geniului sêu naționalū. Acéstă paralelă lucrare a națiunilorū va duce totdeuna la o țintă comună a întregi omeniri, la cultura ei comună.

După acéstă introducere vorbitorulū trece la o detaliată esplicare a științei specifice naționale și aicea vrêndū a concretisa abstractele sale teorii, cu referire la relațiunile din acestū statū, dă de nisce dificultăți însemnate, cari după propria

sa mărturisire ilū facū ca în parte se-și schimbe în parte sê-și întregiască teoriile. Tôte acestea dificultăți se cuprindū în întrebarea ce și-o pune, ca și cum s'ar fi deșteptatū dintr'unū plăcutū visū în mijloculū unei neplăcute realități: Dér óre, se întrebă elū, nu vătămămū noi prin acéstă nisuință spre o cultură unitară națională pe celelalte naționalități?

Noulū rectorū alu universității din Budapesta se vede silitū a-și răsturna întréga teoriă de mai susū ca sê ajungă la rezultatulū, că fiecare poporū din acestū statū sê-și contopească cultura sa specială cu cultura specială maghiară și că din acéstă contopire se iasă o cultură națională comună și unū geniū naționalū comunū, ér acestū teribilū procesū de contopire sê se petrecă totuși fără ca naționalitățile sê-și părăsescă propria lorū cultură, care după cum însuși recunósce, pôte fi menită pentru ceva mai înaltū sêu pôte și este mai înaltă.

Paradoxulū întregi argumentări, prin care vrea Dr. Lechner sê îmbrace în forme logice nisuința de maghiarisare, culminează în ciudata mângâiere, ce ne-o dă, că nu e aici vorbă de o *absorbere*, ci numai de o *contopire*. A rămasū însă sê ne mai dovedescă, cum se pôte sêvêrși o contopire a culturai naționalitățilorū cu cultura maghiară fără ca sê se întêmpie nici cea mai mică absorbere? Pécaturū, că știința dela universitatea din Peșta se muncesce înzadarū, sê întórcă adevérulū cu capulū în josū.

Noi scimū unn și bună: ori că există culturi naționale speciale, cum dice Dr. Lechner, și atunci pôte fi vorba numai de o paralelă dezvoltare a lorū, ér nu de o contopire; ori că nu există și atunci o cultură maghiară de sine stătătoare nu mai are nici unū înțelesū, ci în consecență ca ar trebui sê se contopescă cu cultura nemțescă ori muscálescă.

Afacerea dela Königinhof.

De când au fostū atacați gimnastici germani de mulțimea cehă infuriată la Königinhof o iritațiune extraordinară a cuprinsū poporațiunea cehă și germană din acele ținuturi și mai pe fie-care ți se întêmplă escese și certe regretabile între Cehi și Germani. Lucrătorii chiarū când esū din fabrice se insultă unii pe alții după cum adevă aparținū uneia sêu alteia naționalități. În 31 Augustū mai mulți țerani cehi, cari vindeau lemne, au fostū atacați în Lauzenbruck lângă Praga de țerani nemți și s'a născutū mare bătăia fiindū și mai mulți vulnerați. Totū așa li se întêmplă și Germanilorū când se întâlnescū cu cete de Cehi.

Diarele cehice condamnă tôte escesele dér unele dintre ele se silescū a-le acusă cu atitudinea provocătoare a Germanilorū. Tôte însă, fără escepțiune, s'au supératū focū pe diarele unguresci, pentru că aceste au luatū în apărare pe Nemți vorbindū de »brutalitățile plebei« cehice. Mai alesū le-a supératū, că foile unguresci au criticatū cu acéstă ocaziune și politica de împăcare a naționalitățilorū, cari »după șese ani n'a pututū sê produce rezultate mai bune.«

»Narodni Listy« din Praga în specialū răspunde în tonū fôrte rêstitū la articolulū lui »Pester Lloyd« privitorū la afacerea din Königinhof.

»Cabinetulū Tisza — dice »Narodni Listy« — începe sê simtă că-și pierde têrêmulū de sub picioare acum după întrevederea dela *Kremsier* și de aceea »Pester Lloyd« sprijinesce agitările pressei germane-liberale contra Cehilorū, pentru ca acestū cabinetū sê scăpe de sôrtea ce-lū așteptă. Ataculū inverșunatū alū lui »Pester Lloyd« dovedesce frica réu ascunsă ce-o are ministeriulū

Tisza, că după ȓilele dela *Kremsier* suntū numérate și ȓilele sale. Acum s'a clasificatū situațiunea între Cehi și partida guvernamentală maghiară și și celū mai naivū arang'orū de trenuri de plăcere la Budapesta pôte acum sê se deștepte din iluziunile sale.

»Pester Lloyd« răspunde fôiei cehice dér în modū mai multū evasivū neîntrândū în discusiunea urmărilor posibile, ce le pôte avea întrevederea dela *Kremsier* pentru cabinetulū Tisza și declarândū numai cu îngâmfare, că pozițiunea acestui cabinetū nu pôte fi alterată de ómenii dela »Narodni.«

Starea justiției în Ungaria.

O ilustrațiune a stării în care se găsește justiția în Ungaria și de care s'au scandalisatū chiar și foile plătite ca sê laude și sê susțină guvernulū, ne-o dă raportulū vicepreședintelui dela *Tabla regescă* (Curtea de apelū) din Pesta, ce l'a cetitū în ședința plenară cu care s'a deschisū acestū tribunalū, espirândū vacanța.

Vicepreședintele constată, că restanțele *Tablei regesci* din Pesta s'au înmulțitū în timpulū ferielorū cu 9546de lucrări. Socotindu-se la acestea și cele 16,485 de lucrări rămase la finele lunei luniu, rezultă enormulū numărū de 26,027 afaceri de dreptū, care așteptă sê fiă rezolvate. La începutulū anului curentū restanțele erau în numărū de 13,617 și acestea s'au înmulțitū în atâtia jumătate a anului cu 2864. Acum considerândū, că se ducū în concediu judecătórii, cari în timpulū vacanțelorū au lucratū, și că lucrările mereu se grămădescū, vicepreședintele ajunge la conclusiunea, fără sê fie pesimistū, că *Tabla regescă* din Pesta cu cea mai cumplită discreditare a justiției unguresci, cu cea mai simțitoare vătămăre a intereselorū economice populare celorū mai vitale, în scurtū timpū va căde într'o mocirlă de restanțe, din care nu se va mântui fără unū ajutorū radicalū. Cu actualulū sistemū de ocupare a posturilorū și de avanțare nici nu pôte fi altfelū. O parte din judecătórii instanței a doua se întrebuintéză ca sê ajute la tribunalulū supremū, o altă parte fôrte însemnată nu pôte lucra din cauza vârstei și bólei, adeseori pricinuită de pré multele lucrări. Până sê se ocupe unū postū de judecătóru trecū luni de ȓile. Afară de asta, și de ar lucra unū judecătóru cu puteri îndoite, nu e băgatū în sémă, sêu e pré târđiu, de locurile competente.

În astfelū de împrejurări nu-i mirare că împričinații adeseori se sârăcescū, până sê li se rezolve procesele și alte afaceri de dreptū.

Cine e Țarulū?

Cu acéstă cestiune se ocupă în modū caracteristicū fôia ungurescā multū cetitā în poporū »Budapest« dela 23 Augustū, scriindū următórele sub titlulū »Țarulū« (a Cár):

Mai pécátosū decâtū cersitorulū celū din urmă de pe marginile drumului, dar pentru aceea totuși se ține mai înțeleptū, mai cu minte, decâtū toți ceilalți ómeni. *Acesta este Țarulū.*

Când din ómeni a dispărutū sêmțulū, demnitatea, când au tăgăduitū pe bunul Dumnezeu, ei și-au creatū aici pe acestū pămêntū unū idolū, de care sê se témă și sê-lū adoreze. *Acesta e Țarulū.*

Și acum domnesce cu putere nețêrmurită preste milióne. Care injurā pe Dumnezeu nu pășesce nimicū, dar care-i pronunță numeleŃului cu disprețū, acela își dă sufletulū în furci. E mai sântū decâtū însuși Dumnezeu. *Acesta e Țarulū.*

Unde pășesce, pe unde se întórcē acolo se stînge libertatea. Înainte-i stă oribilulū, în urma lui zuruitulū catenelorū de robī. *Acesta e Țarulū.*

De pe câmpurile de zăpadă ale Siberiei din minele uralice, se audū mii de suspine triste. De blestemulū esilațiilorū rêsună totū imperiulū lui. Însê pntru elū suntū o musică plăcută gemetele morții. *Acesta e Țarulū.*

Dela Varșovia până la Tobolsk, drumulū sémênă cu alū Calvariei, nu e ȓi lăsată de Dumnezeu în care Polonii incatenați sê nu calce pe acestū hotarū. Căzácii cu cnuțele îi mână în minele de plumbū. Decă unulū

piere sub lovituri, cu atât e mai bine, căci e mai puțin cu o ființă sêmțitoare, cu un om cugetător. Decă de sângele inimei sclavului zăpada se roșese, atunci el saltă de bucurie. Curgerea sângelui îi cauzează plăcere fermecătoare. *Acesta e Țarul.*

Decă un popor trăese undeva liber, neatârnat și activ, îndată îi pismuesce fericirea. Decă se pôte, pe ascuns, decă e de lipsă cu forța brutală se aruncă asupra lui ca să-i nimicescă libertatea. *Acesta e Țarul.*

A fost un timp când și noi am fost siliți să prindem arma pentru apărarea drepturilor noastre. Gloria numelui de honved a strălucit în întreaga lume. Și când eram aproape de pragul neatârării, a venit ciordea de căzaci și ne-a scaldat în sânge patria noastră. *Acesta e Țarul.*

Avuserăm viteji, generali glorioși ajunseră în furcă. Am avut un cântător de doine (Petöffy), la a cărui statuă și acum pelerinază popoarele. Aspra lance a căzaciului i-a stins viața și aceluia. Și când mai plângem în căderea sântei noastre cause, plângerea noastră era însoțită de risete sêlbatică, de hohotele învingătorului. *Acesta e Țarul.*

Vecinicul inamic al libertății, cel ce ține lumea în sclăvia, reprezentantul tiraniei, care se ridică totdeauna pe trupurile omorite ale națiunilor ca hiena. *Acesta e Țarul.*

Și acest om, urmașul aceluia care a strivit Ungaria, cauzatorul imediat al morții celor 13 martiri aradani, a vieții lui Petöfi; acest om, care și acum întinde pe crucea torturilor pe îmbucățita Poloniă, care nu de mult și-a înfipt cuțitul în inima Osmanilor, care e reprezentantul și personificatorul arbitriului și al tiraniei: mâne pășesc pe pământul austriac, ca să cerceteze pe iubitul nostru Rege.

Ce caută aici în vecinătatea Ungariei? Chiar atunci când poporul maghiar serbeză ziua numelui lui Ludovic Kossuth, al apostolului libertății: în Kremsier vor suna clopotele, vor bubui tunurile, vor rona trimbițele în onoarea Țarului.

Serbătorescă ei numai. Noi Maghiarii nu avem cuvinte de salutare pentru tiranul osândiților din minele Siberiei. Noi privim cu grijă, cu o témă presêmțitoare spre micul oraș al Moraviei. Ore ce vor hotărî acolo? Pentru subjugarea cărei națiuni își va cere Țarul éráși voi?

SCRILE DILEI.

Ni se scrie din Selagu, că venerabilul preot Simeon Bocșia din Cățelul român, care a ajuns frumoasă vîrstă de 87 de ani, s'a distins totdeauna prin o deosebită activitate și fapte bune: prin densusul s'a îndeplinit edificarea noii case parohiale, s'au reînnoit superedificatele, s'a reparat biserica care era aproape de ruină și cu altarul redimat cu pardin; la stăruința densusului s'a edificat și școala cea nouă, care pôte servi de model în tractul Crasnei; la 7 Iunie s'a sfințit noul cimitir, luând parte la actul solemn și Vicarul Silvaniei, d. Alimpu Barbolovici. Zelosul preot Simeon Bocșia a făcut adeseori sacrificii materiale, numai să vadă poporul progresând. — Despre un alt binefăcător ni se împărtășește din Betlean: este d. Ion Morzoc proprietar, care la tôte esamenele de vîră ale școlii din Betlean premiază pe școlarii silitori; a cumpărat un rând de vestimente bisericesc pe sêma bisericii în preț de 75 fl., a dăruit tot bisericii o acțiune d'ale căii ferate în preț de 500 fl. și alte multe

binefaceri. Bine ar fi, ca binefăcătorii să-și afle cât mai mulți imitatori.

—0—

Gvernul german a încunoscîntat oficial ministerul de externe din Viena, că importul de porci din Austro-Ungaria e permis în Germania dela 1 Septembrie fără nici o restricțiune.

—0—

Cu 1 Septembrie n. s'a deschis în Mediaș o școală elementară de stat pentru băeți și una deosebită pentru fete. După cum se aude se va deschide și o grădiniță maghiară de copii. Cine va cerceta școala și grădina, căci în Mediaș nu sunt Unguri?

—0—

Comunitatea jidovescă din Alba-Iulia s'a făcut membră fundatoare a reuniunii de maghiarizare cu suma de 100 fl. Acum e asigurată și cultura circumcisiunea membrilor »Kulturgylet«-ului.

—0—

Ni se scrie din Betlean, că școala de acolo a fost frecventată în anul școlar expirat de 60 prunci, dintre 86 obligați a o frecuenta. Pruncilor cari au escelat la esamen li s'au împărțit premie, contribuind: d. Ion Merzoc 2 fl., d. Gregoriu Pușcariu 1 fl., d. Floth Ferencz Adolf jude procesual 1 fl. ș. a. Resultatul esamenului care a indestulit pe toți este a se mulțumi meritului docente Simeon Moldovan, care acum de 25 ani de când funcționează în acest oficiu, în tot anul a dat probe, că își pricepe foarte bine misiunea și corespunde pe deplin chemării sêle. Una însă află cu cale a recomanda, cel ce ne scrie acestea, fraților Betlenesci, respective inteligenței române, ca să pună umăr și să lucre pentru binele, prosperarea și înaintarea culturală a poporului român din Betlean. Să lase certele, să dea uitărei vătămarile, căci vai de casa în care este certă.

—0—

Ministrul de comunicațiune br. Gabriel Kemeny a sosit la 1 Septembrie în Simeria și de acolo a plecat la Petroșeni ca să inspecteze șoseua Surducului.

—0—

Diarele din Pesta comunică o listă lungă și lată de torturi ce a trebuit să sufere un bărbier în închisore dela poliției capitalei, pentru ca să stôrca dela el promisiunea, că nu va denunța nedreptățile ce a suferit Semn de civilizați.

—J—

Diarele din Bucuresci spun, că o casă din Brașov a cerut ministerului industriei din România autorizarea ca să deschidă în Bucuresci o fabrică de țesătorie de lână. Consiliul superior de pe lângă ministerul domeniilor se va ocupa cu această cestiune în săptămâna acesta.

—0—

Cetim în »Voința Națională«: »Necesitatea de o carte de lectură, în dialectul Românilor din Macedonia, era viu simțită în școlile române din peninsula Balcanică. D. Tașcu Ilescu, profesor la școala română din Constantinopol, elevul distinsului și regretatului dr. Obendernaru, ajutat de câțiva buni Români macedoneni din Capitală, a dat la lumină de curând o Carte de Lectură în dialectul din Crușova (Macedonia). Lucrarea sa este meritorie prin faptul că umple una din lacunele cele mai simțite în învățământul nostru primar din peninsula. Fiă ca exemplul său să găsească imitatori printre Macedonenii ce și-au făcut studiile în țară la noi, și cari prin acesta sunt puși în pozițiune a ne da dialectul macedoneniu așa cum se vorbește și astfel cum trebuie scris.«

FOILETONŪ.

O călătorie în Bucovina.

I.

Mănăstirea Dragomirna.

De 7 ani de zile vizitez mănăstirea Dragomirna, acest st. locaș, de mai multe ori în an, cu scop de a cunoște activitatea călugărilor și progresul ce-l fac. Nevoind a rămâne în urma altora, acest soi de omni retrași de valurile lumii se luptă contra ispitelor, încându-și amarul în vin ars.

Dragomirna e cale de 2 ore spre N.-Vest dela Sucéva, situată în o regiune de tot pitorescă. Odinioară era încunjurată de un codru de brați, care atrăgea la serbarea hramului bisericii adevă la Rusalii (Duminea mare) tôte satele de prin prejur. Biserica avea folosul ei, dar și jupanul Ițicu cu rachiul și vinul său nu rămânea înapoi, căci firea Românului e deprinsă a fi veselă, ér rachiul și sunetul vierei îl face să uite de amarul vieții, fața lui se înveselește și hora mândră se întinde. Moșul Grigorie din Sucéva cu taraful său a stors adese lacrimi din ochii lumii ce-l încunjura. El avea și are încă darul vechilor lăutari români și se trage din nêmul lui Barbu lăutarul, imortalizat de d. V. Alexandri, regele poetilor noștri.

Tôte sunt însă trecătoare. Codrul astăzi nu mai

este, s'a dus și el unde toți muritorii merg, cântându-i la rădăcină sêcurea nemilosă un cântec duios și jalnic, bocindu-l în cădere. Evreul Hermann a fost îngrijitorul imormentării, ér cioclii au fost Mazurii Galicienii, cari ați cer episcopie unită în Cernăuți seu Sucéva și în contra cărora Eminentă Sa Mitropolitul Silvestru a tipărit o apologie în limba germană. Apologia numai atunci va avé succesul dorit, când tinerii cu speranță vor fi puși la locul lor. Înțelegem sub acesta acele sate unde sunt și Rutenii uniți și unde până ați preoții ortodoxi n'au știut cum să se porțe contra propagandei catolicismului și-a panslavismului. Vorbesc despre acesta de-aceia aici, căci mănăstirile din Bucovina sunt mai pline de Ruteni, cari pledază siguri cauza lor națională precum vom vedea mai la vale.

Astfel despuiată mănăstirea de frumseța ei naturală, apare ea ca o fortăreță cu turnurile ei, dintre cari turnul Baranoschi e cel mai vestit. Blăstamul ce-l aude turnul din partea călugărilor nu știu cum de nu l'a sguudit până în temelie, căci fiecare călugăr care are onorea de a face cunoscîntă cu interiorul turnului cel întunecos, îi face ca suvenir un rând de blăstamuri cu limbă de foc numerate pe șirul mătaniilor în loc de Dómne miluesce, căci el servește drept penitenciar. Când din păcate vei visita mănăs-

tirea, să cercetezi și acest turn, ér de va fi cineva închis, vei avea a auzi la injurături, cântece și strigăte și vei gândi că vre un animal sêlbatic adus din pădurile vecine este închis ca să fie domesticit.

Prin un portal de piatră cuprins cu lanțuri grose se intră în curtea bisericii. Ferestele chiliilor sunt spre curte ca să audă călugării când sună tóca.

Biserica este deschisă. Să mergem înăuntru. În tinda bisericii și în partea femeilor sunt morminte de ale Domnitorilor Moldovei, ale căror inscripțiuni le-a decopiat în anul acesta d. Gr. Tocilescu, cunoscutul epigrafist și archeolog român. Biserica este destul de spațioasă, catapésma după modelul vechiu. Într-un dulap în partea femeilor sunt nisce evanghelii ferecate cu lanțușele de sêrmă de bronz, cari se par a fi auriate. Evangeliile sunt tipărite în limba slavă, alte sunt scrise cu mâna, nimic însă excepțional.

Să cercetăm acum atelierele de lucru ale călugărilor, chiliile și în urmă pivnițele ca să ne facem o iconă via despre viața din mănăstire cum este ea astăzi ca să putem vedea cum ar trebui să fie.

Ce cauți călătorule, alergând prin coridorele mănăstirii? Caută atelierele! Ce lucru-i acela? Îți vor replica călugării. Și au și drept, căci nu găsești nimic, și la ce să lucre călugării, ei, cari de frica lucrului au fugit de lume. Unii din ei au fost cantori pe la bi-

Libertatea reuniunilor în Ungaria.

„Budapester Tagblatt“ dela 31 August scrie:

O uriașă deputațiune, constatătoare din patru sute de țărani onorabili și cu stare bună din diferite comuna ale Ungariei sudice, care venise drept în capitală, vor să fi primită în audiența ați (30 August) la ministrul nostru de comerț. Bravii omeni simțu foarte tare unde stringe gheța și veni să ceră ajutorul Escelenței sale. Ei se încumetaseră să întemeze în libera Ungaria o reuniune cu scop d'a se ajuta reciproc în nevoile economice, o reuniune cu ținta d'a procura împrumuturi estine, apărarea legală în contra atacurilor seu exploatării neșperienței sale în afaceri de drept în contra arbitriului înșelătoriei, o reuniune cu scop d'a pune pe țărani ungar pe nivelul neatârării, cum au făcut și celelalte clase. Un viceșpan, care pune servilismul cătră puternici mai presus de cele mai importante drepturi fundamentale ale constituțiunii noastre, trece peste libertatea reuniunilor și pressei, suprimă reuniunea și interzice un diar ce apărea sub scutul libertății pressei ungare. În contra acestor atacuri credea, în mintea țărănescă, deputațiunea celor patru sute de țărani să găsescă ați scut și ajutor la ministrul nostru de comerț și agricultură.

Veniseră de departe bravii omeni, își cheltuiseră banii lor scumpi cu drumul, obosindu-se și asudându și trimiseră deci pe conducătorul lor la ministru, ca să l'întrebe, dacă Escelența sa dorește să i primescă dar acela le aduse sguđitorea veste, că Escelența sa refuză d'a primi deputațiunea. Așa ceva nu li se istorisise lor nici în nopțile cele lungi de érnă, când femeile se află la furca de tors. Un ministru constituțional refuză a primi o deputațiune de patru sute de cetățeni contribuabili, cari au venit să i spun plângerile lor. Ei aușiseră totdeauna, că în Ungaria constituțională chiar și cel mai neșemnat din popor pôte ajunge până la urechea regelui, când îi apasă ceva inima, și d. conte Paul Szechenyi, care posedă puterea sa numai ca o slabă strălucire din acelea ale regelui încoronat, își astupă urechea plângerilor a patru sute de cetățeni! Da, adevă de ce e aci acest conte Paul Szechenyi? Dar raționarea pe stradă n'ajută nimic. Ministrul chemă înaintea țerii sale numai pe conducătorul deputațiunii, un renumit avocat din acea regiune a țerii, și-l învrednice de următorea convorbire:

Conducătorul deputațiunii: Escelența a poruncit?

Ministrul: Vre să i spun câteva cuvinte spre orientarea d-vostă. Vreți să întemeiați o reuniune țărănescă; vă pôte împărtași, că tendințele acelea din loc mai înalt sunt foarte rău marcate.

Conducătorul: Dar, Escelență, reuniunea este cu totul inofensivă; scopul îi este numai ajutorul reciproc economic, precum sunt și alte reuniuni în țară. Membrii sunt omeni inofensivi, cari nu fac nimurii nimic, ci vre numai să se apere de exploatare.

Ministrul: Reuniunea d-vostă este cu totul netrebuinciosă; vă puteți alipi la reuniunea economică a Torontalului.

Conducătorul: Mă rog de ertare, Escelență, reuniunea economică constă din mari proprietari, a noastră din țărani; interesele acestor două clase nu sunt identice; țăranelu trăese, lucrează, vinde și împrumută altfel decât proprietarul. Alipirea la reuniunea economică nu ne-ar pôte folosi nimic. Mi permit a mi exprima părerea, că o reuniune, ale cărei statute n'au nici o tendință îndreptată contra statului, are să se încuvințeze

în sensul libertății, garantate prin lege, a reuniunilor, mai cu seamă când mai multe mii de cetățeni așteaptă dela ea o esențială îmbunătățire a poziției lor.

Ministrul: Libertate, nelibertate! Vă spun înaintea, reuniunea d-vastră nu se va încuviința.

Conducătorul: Dar, Escelență, continuă ceva nelegală statutele noastre?

Ministrul: Chiar nimic, dar tot nu se vor încuviința! Incuviințarea reuniunii d-văștră nu atârna adevărat de mine, ci de ministrul de interne, dar vă pot împărtăși, că eu l'am sfătuit să nu aprobe statutele d-văștră. Reuniunea nu se va încuviința din motive politice și sociale. Nu ne trebuie caste în țară.

Conducătorul: Castă, Escelență, însemneză când se constituie o reuniune de oameni de aceeași stare spre a promova un scop permis?

Ministrul: Da, este castă!

Conducătorul: Dar, Escelență, cum ați putut atunci încuviința casina gentry-lor?

La acesta ministrul n'a mai știut să răspundă.— Acesta a fost rezultatul deputației celor patru sute de țărani din Ungaria sudică; ea a hotărât, să meargă și la ministrul de interne, deși această Escelență de comerț i-a spus înainte că nu o va încuviința nici acela, dar ea își va face datoria. Poate că acest domn (ministrul de interne) și va aduce aminte, că e în țară lege și drept, ce stau mai sus decât voința unui ministru, care mărturisește că într-o cerere nu găsește nimic nelegal și totuși n'o încuviințează.

Un artist român în Paris.

„Națiunea“ publică următoarea corespondență din Paris:

Perioda expoziției salonului de bele-arte în Paris a expirat deja; dar în memoria noastră rămâne continuu gravată buna impresie ce a produs o statuă admirabilă, lucrată cu multă artă și spirit, și situată în aripa stângă a salonului, către atențiunea publicului era neînțelesat dirijată. Voim să vorbim de o operă română admisă la expoziția salonului din anul acesta și așezată printre cele mai însemnate opere de sculptură ale artiștilor francezi.

Subiectul ce junele artist D. S. Ionescu — Valbudea a conceput și efectuat cu talentul unui adevărat artist, reprezintă una din cele mai furtunoase pagini ale nosologiei umane, în care omul se arată sub tristul tablou al terorei și furiei necaptivate.

Mihaiu Nebunul, după cum e intitulată opera d-lui Valbudea, este un maniac, care se află în perioada unei furii supreme. Artistul a căutat cu mult talent a da subiectului său o expresiune pe care este imprimată o escitațiune feroce și lupta supra-umană ce se petrece în aceste momente în el, punându-și în acțiune toate forțele musculare supraescitate prin adăogerea unei mari sguiderii a sistemului nervos. Scopul ce și a propus junele artist a reușit admirabil, și misterul ce posedă șola modernă de a da unei materii inerte toate caracterele atât fizice, cât și psihice cu care modelul este animat, este tractat de D. Valbudea cu o scrupulositate perfectă și după toate regulile sculpturii.

Ceea ce te iubesc la prima vedere este atitudinea foarte în armonie cu idea ce artistul a voit să reproducă. Mihaiu Nebunul, escitat prin teribila maldă, comite diferite acte de violență, în mijlocul cărora d. Valbudea căuta a-i captura furia legându-i mâinile de ramurile unui arbore. Dar acest titan, c'o forță erculană, forță ce se dezvoltă prin o sguidire energetică

a întregului aparat locomotor, rupe arborul și caută să scape de c'o dele cu care este legat. În acest moment față lui ia o fisonomie de terore și exprimă o luptă supremă.

Meritul principal al sculptorului este că a produs o precisiune perfectă nu numai corpul uman în stare de mobilitate, ci și mișcarea forțată trăsându cu exactitate anatomică tensiunea mușchilor, umflarea vinelor, toate fenomenele unei forțe active, toate sforțările luptei. Sub acest raport Mihaiu Nebunul poze brava observațiile cele mai severe ale anatomistului, precum și judecata criticii celei mai dificile atât în precisiunea desenului cât și în eleganța trăsăturilor.

Un punct ce escită atențiunea în această operă este capul. Un păr abundent acopere o frunte deprimată, în armonie cu cercetările savanților craniologi asupra acestui subiect. Ochii măriți în volum, părți eșii din orbitele lor, exprimând o terore invincibilă. Privirea e fixă și feroce ca a unuia ce se gândesc la crimă. Gura întredeschisă exprimă suferința; de desubt o barbă abundentă se întinde în desordine. În toate aceste puncte d. Valbudea a isbit să dea o expresiune în acord cu tabloul ce și-a propus să reprezinte, și această reușită este în mare parte datorită frumosei conferințe ale savantului profesor a lenist d. Ball, pe care artistul l'a urmat regulat în ospiciul de Sainte-Anne unde a putut să culgă aceste caractere științifice și să studieze pe diferite modele vii ceea ce reproducea în gyps.

Meritul acestei opere a fost pe deplin recunoscut prin comisiunea salonului și recompensat prin o mențiune onorifică ce s'a oferit d-lui S. Ionescu-Valbudea. Exprimăm dorința, și nu ne indoim că Mihaiu Nebunul, care se găsește actualmente în drum pentru București, va avea o primire demnă de interesul ce a inspirat aci în Paris, căci pe lângă meritul lui ca artă se va mai adăoga și mândria de un produs național.

SERVICIILE DE ANALISĂ ÎN ROMANIA.

„Monitorul oficial“ din România publică decretul pentru înființarea serviciilor de analiză a produselor străine. Mărfurile care urmază să fie supuse la analiză, mai înainte d'a fi admise la importarea în România, sunt: 1. Cărnuri sărate, afumate, uscate și cărnățării; 2. Unt și alte grăsimi comestibile; 3. Făinuri de cereale și paste făinoase; 4. Vinuri în genere; 5. Oțeturi; 6. Bere; 7. Spirituoase destilate; 8. Ciocolata; 9. Medicamente compuse; 10. Sulimanuri și vâpseli pentru păr; 11. Uleiuri vegetale comestibile. Deocamdată se vor institui trei servicii de analiză: în București, Craiova și Iași.

Iată unele din dispozițiile decretului în chestiune:

Produsurile acestea streine care sunt, mai cu osobire, susceptibile de alterațiune și falsificațiune vătămătoare sănătății nu vor putea fi admise la importarea în România decât pe temeiul certificatelor liberate de serviciile de analiză funcționând pe lângă unele din biourile de vamă. Avisele serviciilor de analiză, conchișându la respingerea mărfurilor de la importare, vor pute fi supuse, după cererea proprietarilor, la examenul consiliului sanitar superior de pe lângă departamentul de interne, care va decide definitiv, fără însă ca deciziunile sale, în cazurile când ar fi contrarii acelor avise, să dea dreptul la vr'o cerere de despăgubire din partea proprietarilor mărfurilor. Mărfurile respinse dela importare, pentru motive de salubritate, vor trebui să fie reexportate

în termen de două luni dela notificarea către prezintator a aviselor serviciilor de analiză. Până la efectuarea reexportațiunii, mărfurile vor sta depuse în magazinele de vamă. Mărfurile încă neexportate, la expirarea termenului de două luni, se vor distruge sau răspândi.

DIVERSE.

O nouă expedițiune a balonului dirigeabil. — Dilele trecute, căpitanii Renard, directorii atelierului de aerostațiune din Meudon, au încercat o nouă mașină electrică pe care au imaginat-o pentru manevrarea helicei balonului dirigeabil de care s'a vorbit și anul trecut. De câte-va zile, un balon captiv plan de-asupra pădurilor de lângă Meudon; printr'un aparat special instalat în acest balon, ofițerii din lagărul din Châlis aprețiau iuțela vântului la diferite înălțimi. Înainte de a face o experiență decisivă, ei au ținut ași încerca mașina. Problema ceși propuseră a deslega era dublă: voia mai întâi să meargă contra unui vânt destul de puternic apoi să descindă pe pământ fără să fiă siliți a deschinde supapa și, prin armare, fără a suferi vre-o pierdere de gaz. Săptămâna trecută, Miercuri, la 6 ore seara, căpitanii Renard plecară din lagărul dela Châlis. Vântul, care d'abia se simțea la suprafața pământului, sufla dela nord-vest cu o intensitate puțin comună. Balonul dirigeabil s'a ridicat la o înălțime de 300 metri, helicea a fost pusă în mișcare și balonul, după ce s'a manșinat contra vântului în timp de o jumătate de oră, a executat diferite viramente de bord, sub impulsionea unui vânt în formă de trapez care e fixat îndărăt și d'asupra luntrei, și care constituie una din cele mai recente îmbunătățiri a sistemului de dirigerie, imaginat de savanții ofițeri ai atelierului de aerostațiune. În acest timp, mai mulți lucrători din geniu se duseră pe moșia Villacouby, situată pe drumul dela Versailles la Montrouge. Incețu-incețu balonul se îndreptă spre locul arătat de mai înainte, înainte de a se coborî de tot, el mai făcu câte-va mișcări cu o regularitate perfectă. Apoi, în momentul când se afla de-asupra câmpurilor, unde soldații din Meudon se pregăteau a-l primi, el se țină nemișcat câte-va momente, cu toate că puterea vântului se îndoie, în fine sub acțiunea greutatei fixate la luntre, balonul descinse fără sgaduitură.

Un om într'o cutie. — O cutie mare și de o formă stranie a fost expedită cu mare viteză, dice „Curierul Statelor Unite“, dela Black River Falls la Chicago. Pe drum, impieगतul bagajelor fu mirat de forma ciudată a cutiei și intră în bănueli, telegrafind la Elroy, Wisconsin, spre a încunoștiința pe superiorii lui. La sosirea trenului în Elroy, faimoasa cutie a fost deschisă și în ea s'a găsit un om armat cu un pumnal, cu un eaș brieu, cu un flacon de cloroform și cu un pachet de fringhi. El a refuzat de a-și spune numele și de a explica preșința sa în cutia adresată M. Sidney, L. Bernard, la Chicago, el a fost arestat împreună cu alți doi indiviți bănuți, până la descoperirea faptului. Se presupune că acești trei indiviți aveau intențiunea ca să jăfuiască vagonul poștei și al expresului.

RECTIFICARE. În nr. 181 al folei noastre din 15 (27) August a. c. citește pe pagina 3 în loc de Alecsandru cel bun, Alecsandru Lăpușneanul.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

seric, alții însă nici acesta, ci trăind o viață fără grije au slăbit cu timpul și în mănăstire și-au aflat raiul dorit. Casă au, haine au, lemne au, de partea gurei încă nu lipsește, er rachiul, aghiasma călugărilor se logodesce cu ei de când i se cetese rugăciunea rassei în tinda bisericeii. De o cultură nici nu poze fi vorba, excepțiun însă sunt, der rari și acestia au multe de suferit și în urmă trebuie să prostescă și ei. Iubirea frățescă lipsește între ei unul vorbește de rău pe altul și injurăturile nu lipsesc și apoi se aușii injurăturile călugărilor. Ți se redică pērul vëlvoiu când ii aușii și te miri cum acești miri ai lui Christos pot să injure astfel.

Eacă lucrul călugărilor: timpul liber il petrec în somn căci capul ingreuiat de basamac cere repaos și linisce. Călugării ruteni primesc instrucțiun dela Lobojevschi și acesta dela un nepot al său din Cernăuți care-i membru al societății „Rusca beseda.“ Ei sunt propagandișii ai panslavismului și caută cu orice preț a delătura limba română din biserică. Eu unul n'am aușit nici un Dōmne miluesce, Omiletica, Critica verbală. Archeologia biblică le poze cumpēra cu prețul de 50 cr. până la 1 fl. și tōte 5 netăiate — care vrea să dică că a le cei ar fi păcat strigător la cer. Cărți din Rusia și Galiția cari le capēta gratis Lobojevschi la citește Rute-

nilor și le tălcuesce și-i face de-a fi Ruteni fanatici. Ei sunt gata a muri pentru cauza rutenă națională și favorisēză trecerea la unire. Episcopul Filinski are mulți partizan prin mănăstirile Bucovinei și stabilirea lui în Suceva seu Cernăuți nu va fi imposibil, căci Rutenii se gândesc a pune mâna pe mănăstiri și fondul religionar, și se se alieze cu cei din Galiția. Consistorul nostru însă primesc în seminar mai mult tineri ruteni precum și prin mănăstiri și totuși foile iudaice din Cernăuți strigă că se favorisēză Români.

Chiliele lor sunt simple, mirosul rachiului parfumeză tōtă chilia. Pivnițele nu sunt bine aprovisionate din cauza bunei economii căci cei 700 de fl. pentru susținerea cailor se întrebunțeză de către egumenul pentru vin er pe pământul mănăstirii, destinat pentru zarzavatur, sēmēnă ovēs și face până la 200 de corețe. Vinu își procură egumenul dela Odobesc și are mai multe feluri. Călugării dacă vreau vin trebuie să cumpere dela egumenul. Bani de economie nu se împart între călugării la fiecare pătrar de an ci totu egumenul le papă. Și apoi D-sa nici nu se interesēză mult de mănăstire și merge cu săptămēnile pe la Horodnic și Cernăuți pe la rude, mănăstirea rămâne fără cap și apoi sciți când mâța (pisica) nu-i acasă șorecii jōcă pe masă. Călugării apucă fiecare drumul care-i mai drag ca să rēsuflē și aeru mai dulce și nu rar bișii miri ai

lui Christos uită că sunt îmbrăcați în reasă, inima li e veselă și fiind și ei oameni, trag la omēnii de prin satele apropiate, unde găsesc ce doresc.

Ore n'ar fi bine, ca părintele egumen să nu lipsească așa de des de pe la mănăstire pentru prestigiul acestui st. locaș și să se țină în mănăstire cursuri de teologie, ceva din istoria bisericească, deosebirea dogmatică între biserică noastră și cea apusană cu sectele ei? — Tipiconul să fiă mai bine exercitat și nu aruncat în ezul mănăstirii. — Călugării să nu fiă tractați ca vite și trimiși sub escortă de jandarmi la tribunalul din Suceava. Părțile litigante să nu fiă păruite cu bastonul părintelui precum și acei călugări, cari din nebagare de sēmă n'au știut că păr. egumen are să vină pela orele 2 după miezul nopței din călătoriele sele nocturne.

Astfelu mergu trebile în mănăstirea Dragomirna, d-le inspector al mănăstirilor, și Vē rugăm să aveți bunătatea a lua mēsurī de îndreptare ca să nu fim forțați a destăinu încă și ceva mai frumos, căci rēul este foarte mare și aduce mari daune națiunii și religiunii române ortodoxe din Bucovina. — Totodată Vē rugăm a asculta și ceea ce vom scrie despre Putna și Sucevița și a îndrepta până ce încă se poze, ca să nu diceți la urmă: „eu n'am știut nimic despre aceste“.

Călătoreșcu.

Cursul la bursa de Viena

din 2 Septembrie st. n. 1885

Table with financial data for the Vienna market, including bond prices and exchange rates for various currencies like the Hungarian crown and the Austro-Hungarian crown.

Bursa de București.

Cota oficială dela 12 Augustu st. v. 1885.

Table with financial data for the Bucharest market, listing various bonds and their prices, such as the 5% and 6% Romanian bonds.

Cursul pieței Brașov

din 3 Septembrie st. n. 1885

Table with market data for Brașov, showing exchange rates for various currencies and commodities like gold and silver.

Numere singuratică a 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tunceria lui I. Gross.

P. Z. 360—1885.

Publicațiune de arendare.

Sâmbătă, în 19 Septembrie 1885 st. n. la 10 ore a. m. se pertractează în sala capitlului (Kapitelszimmer) din curtea parochială evang. licitațiunea prin oferte pentru arendarea liveidei dela Predeală aparținătoare comunității parochiale evang. orășenesci, ce se mărginește cu hotarul României, prin urmare în apropierea garei internaționale din Predeală, și care prin șoseua țerei a. u. se desparte în două părțile. Ofertentului cu suma cea mai mare i se va adjudecă arendarea pe șese ani și adică: dela 1 Ianuarie 1886 până la finea lui Decembrie 1891.

Doritorii au a depune ofertele sigilate prevăzute cu timbru de 50 cr., cu 50 fl. arvună și cu declarațiunea, că ofertentul cunoște atâtu obiectul precum și condițiunile de arendare, cel mai târziu până Vineri în 18 Septembrie a. c. la 6 ore p. m. la protocolul Presbyteriului evang. în curtea parochială din orașu. Ofertele ce se voru presenta mai târziu nu se voru luă în considerare.

Despre condițiunile de licitațiă detaliate se pôte luă informațiune până în ziua de licitațiie în comtoirulu tipografiei d-lui Gött, strada Vămei Nr. 10.

Brașov, 17 Augustu 1885.

Presbiterulu evang. C. A.

(3-5)

Abonamente la Gazeta Transilvaniei

se potu face cu începerea dela 1 și 15 ale fiecărei luni, mai ușor prin mandate postale.

Adresele ne rugăm a ni se trimite esactu arătându-se și posta ultimă.

PREȚULU ABONAMENTULUI ESTE:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription prices for Austro-Hungary: 3 fl. for 3 months, 6 fl. for 6 months, 12 fl. for 1 year.

Pentru România și străinătate.

Table showing subscription prices for Romania and abroad: 10 franci for 3 months, 20 for 6 months, 40 for 1 year.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei“

Mersulu trenurilor

pe linia Predeală-Budapesta și pe linia Teiușu-Aradu-Budapesta a lei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes: Predeală-Budapesta, Budapesta-Predeală, Teiușu-Aradu-Budapesta, Budapesta-Aradu-Teiușu, Aradu-Timișora, Simeria (Piski) Petroșeni, Timișora-Aradu, Petroșeni-Simeria (Piski). Includes columns for train type, departure times, and arrival times.

Nota: Orela de nopțe sunt cele dintre liniile grōse.

Tipografia ALEXI, Brașov.